

YO‘L BELGILARI VA ULARNING AHAMIYATI

Andijon tumani 2-son texnikumi

Maxsus fan o‘qituvchisi

Ziyayev Qahramon Vahobovich

Annotatsiya: Mazkur maqolada yo‘l belgilarining mazmun-mohiyati, ularning yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlashdagi o‘rni va ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, yo‘l belgilarining turlari, vazifalari, haydovchilar hamda piyodalar uchun ahamiyati, yo‘l-transport hodisalarining oldini olishdagi roli tahlil qilingan. Yo‘l belgilariga rioya qilish madaniyatini shakllantirish, transport vositalari harakatini tartibga solish va harakat ishtirokchilarining xavfsizligini ta’minlash masalalari ilmiy va amaliy jihatdan yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: yo‘l belgisi, yo‘l harakati xavfsizligi, transport vositasi, haydovchi, piyoda, ogohlantiruvchi belgilar, taqiqlovchi belgilar, buyuruvchi belgilar, axborot belgilar, yo‘l-transport hodisasi.

Bugungi kunda transport tizimining rivojlanishi jamiyat taraqqiyotining muhim ko‘rsatkichlaridan biri hisoblanadi. Aholi sonining ortishi, transport vositalari miqdorining ko‘payishi va yo‘l infratuzilmasining kengayib borishi yo‘l harakatini samarali tashkil etishni talab etmoqda. Yo‘l harakatining xavfsizligi esa transport tizimining eng muhim tarkibiy qismi bo‘lib, unda yo‘l belgilarining o‘rni beqiyosdir. Yo‘l belgilarining asosiy vazifasi harakat ishtirokchilarini zarur ma’lumotlar bilan ta’minlash, ularni ogohlantirish, yo‘naltirish va harakatni tartibga solishdan iborat. Belgilar yordamida haydovchilar va piyodalar yo‘ldagi mavjud holatlar, xavfli uchastkalar, harakatlanish tartibi hamda cheklovlar haqida ma’lumot oladilar. Har bir davlatda yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlash uchun yo‘l belgilarining yagona tizimi qo‘llaniladi. O‘zbekiston Respublikasida ham yo‘l harakati qoidalariga muvofiq yo‘l belgilaridan foydalaniladi. Ushbu belgilar

haydovchilar va piyodalar tomonidan to‘g‘ri tushunilishi hamda ularga qat‘iy rioya qilinishi yo‘l-transport hodisalarining oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Yo‘l belgilarining paydo bo‘lishi transport vositalari harakatining rivojlanishi bilan chambarchas bog‘liqdir. Dastlabki yo‘l ko‘rsatkichlari qadimgi davrlarda savdo yo‘llari va karvon yo‘llarida qo‘llanilgan bo‘lsa, avtomobil transportining rivojlanishi natijasida zamonaviy yo‘l belgilariga ehtiyoj ortib bordi. Bugungi kunda yo‘l belgilarining yagona xalqaro tizimi shakllangan bo‘lib, ular dunyoning aksariyat mamlakatlarida o‘xshash ma‘nolarni anglatadi. Yo‘l belgilarining asosiy maqsadi yo‘l harakati ishtirokchilariga tez va aniq axborot yetkazishdan iborat. Haydovchi harakat davomida yo‘l holatini kuzatish bilan bir qatorda belgilarni ham to‘g‘ri qabul qilishi va ularga muvofiq harakat qilishi kerak. Belgilar yo‘ldagi xavfli vaziyatlar haqida oldindan ogohlantiradi, harakat yo‘nalishlarini ko‘rsatadi va muayyan cheklovlarni belgilaydi. Yo‘l belgilarining muhim ahamiyati shundaki, ular harakatni tartibli va xavfsiz tashkil etishga xizmat qiladi. Agar yo‘llarda belgilar bo‘lmaganida, transport vositalarining harakati tartibsiz tus olishi, avariya soni keskin ortishi mumkin edi. Belgilar barcha harakat ishtirokchilari uchun yagona qoidalarni belgilab beradi va yo‘ldagi tushunmovchiliklarning oldini oladi.

-Yo‘l harakati qoidalariga ko‘ra, yo‘l belgilarining bir necha asosiy turlari mavjud. Bularga ogohlantiruvchi belgilar, imtiyoz belgilar, taqiqlovchi belgilar, buyuruvchi belgilar, axborot-ko‘rsatkich belgilar va servis belgilar kiradi. Har bir tur o‘zining vazifasi va qo‘llanilish sohasi bilan bir-biridan farqlanadi. Ogohlantiruvchi belgilar haydovchilarni oldinda mavjud bo‘lishi mumkin bo‘lgan xavf-xatarlar haqida ogohlantiradi. Masalan, xavfli burilish, temiryo‘l kesishmasi, bolalar o‘tish joyi yoki sirpanchiq yo‘l kabi holatlar haqida ma‘lumot beradi. Ushbu belgilar haydovchiga oldindan ehtiyot choralarini ko‘rish imkonini yaratadi va avariya vaziyatlarning oldini olishga yordam beradi. Imtiyoz belgilar harakat qatnashchilarining yo‘l uchastkalaridagi ustunlik huquqini belgilaydi. Masalan, asosiy yo‘l yoki yo‘l berish

belgilarining mavjudligi chorrahalarda harakatni xavfsiz tashkil etishga xizmat qiladi. Ushbu belgilar transport vositalari o'rtasidagi harakat ketma-ketligini belgilab, to'qnashuv ehtimolini kamaytiradi.

Taqiqlovchi belgilar yo'lining muayyan qismida ayrim harakatlarni cheklaydi yoki taqiqlaydi. Tezlikni cheklash, quvib o'tishni taqiqlash, transport vositalarining ayrim turlariga kirishni taqiqlash kabi belgilar yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan. Ushbu belgilar ayniqsa aholi yashash punktlari, maktablar, shifoxonalar va gavjum hududlarda muhim ahamiyatga ega. Buyuruvchi belgilar esa haydovchilarga ma'lum bir yo'nalishda yoki usulda harakatlanishni buyuradi. Masalan, faqat o'ngga burilish, chapga burilish yoki aylanma harakat kabi belgilar transport oqimini tartibga soladi va yo'llarda tirbandliklarning oldini olishga yordam beradi. Axborot-ko'rsatkich belgilar haydovchilarga zarur ma'lumotlarni yetkazadi. Ular aholi punktlari, masofalar, yo'nalishlar, ko'chalar va muhim obyektlar haqida ma'lumot beradi. Ushbu belgilar ayniqsa notanish hududlarda harakatlanayotgan haydovchilar uchun katta qulaylik yaratadi.

Servis belgilar esa yo'l bo'yidagi xizmat ko'rsatish obyektlari haqida axborot beradi. Yoqilg'i quyish shoxobchalari, tibbiyot punktlari, mehmonxonalar, ovqatlanish maskanlari va texnik xizmat ko'rsatish markazlari joylashgan hududlar servis belgilari orqali ko'rsatiladi. Bu esa uzoq masofaga harakatlanayotgan haydovchilarning qulayligini ta'minlaydi. Yo'l belgilarining ahamiyati faqat haydovchilar uchun emas, balki piyodalar uchun ham katta hisoblanadi. Piyodalar o'tish joylari, yerosti va yerusti o'tish yo'llari, maktab va bolalar muassasalari yaqinidagi belgilar piyodalar xavfsizligini ta'minlashga xizmat qiladi. Ayniqsa, bolalar va keksalar uchun yo'l belgilarining mavjudligi hayotiy ahamiyat kasb etadi.

Yo'l-transport hodisalarining aksariyati yo'l harakati qoidalariga rioya qilmaslik natijasida yuzaga keladi. Yo'l belgilariga amal qilish esa bunday hodisalarning oldini olishda eng samarali vositalardan biri hisoblanadi. Statistik

ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, yo'l belgilariga qat'iy rioya qilinadigan hududlarda avariya soni sezilarli darajada kam bo'ladi. Yo'l harakati madaniyatini shakllantirishda ham yo'l belgilarining o'rnini muhimdir. Haydovchilar va piyodalar yo'l belgilarining ma'nosini yaxshi bilishi, ularga hurmat bilan munosabatda bo'lishi va amalda qo'llashi kerak. Ta'lim muassasalarida yo'l harakati qoidalarini o'rgatish, targ'ibot tadbirlarini tashkil etish va ommaviy axborot vositalari orqali tushuntirish ishlarini olib borish yo'l harakati madaniyatini yuksaltirishga xizmat qiladi. Zamonaviy texnologiyalar rivojlanishi bilan yo'l belgilarining yangi turlari ham paydo bo'lmoqda. Elektron axborot taxtalari, raqamli yo'l ko'rsatkichlari va avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari yo'l harakatini yanada samarali tashkil etish imkonini bermoqda. Bu esa transport infratuzilmasining rivojlanishiga va xavfsizlik darajasining oshishiga xizmat qilmoqda.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, yo'l belgilari yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashning eng muhim vositalaridan biri hisoblanadi. Ular transport vositalari va piyodalar harakatini tartibga soladi, xavfli vaziyatlar haqida ogohlantiradi hamda harakat ishtirokchilariga zarur axborotlarni yetkazadi. Yo'l belgilariga rioya qilish yo'l-transport hodisalarining oldini olish, insonlar hayoti va sog'lig'ini asrash hamda transport tizimining samarali faoliyat yuritishini ta'minlashga xizmat qiladi. Shuning uchun har bir haydovchi va piyoda yo'l belgilarining ma'nosini chuqur bilishi, ularga qat'iy amal qilishi va yo'l harakati madaniyatini yuksaltirishga o'z hissasini qo'shishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Yo'l harakati xavfsizligi to'g'risida"gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasi Yo'l harakati qoidalari. – Toshkent, 2024.
3. Yo'l harakati xavfsizligi asoslari. O'quv qo'llanma. – Toshkent, 2022.

4. Transport va logistika tizimlari. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
5. Yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlash bo‘yicha me’yoriy hujjatlar to‘plami. – Toshkent, 2023.
6. Ismoilov A. Transport xavfsizligi va yo‘l harakati madaniyati. – Toshkent, 2020.